

Prečišćeni tekst Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom obuhvata sljedeće propise:

1. Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Službeni list Crne Gore", br. 035/15 od 07.07.2015),
2. Ispravka Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Službeni list Crne Gore", br. 044/15 od 07.08.2015), u kojima je naznačen njihov dan stupanja na snagu.

ZAKON

O ZABRANI DISKRIMINACIJE LICA SA INVALIDITETOM

("Službeni list Crne Gore", br. 035/15 od 07.07.2015, 044/15 od 07.08.2015)

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim zakonom uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti tih lica sa drugim licima.

Na zabranu i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom primjenjuju se odredbe zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije i odredbe drugih zakona kojima se uređuje zabrana diskriminacije lica sa invaliditetom, ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Zabrana diskriminacije

Član 2

Zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu invaliditeta, u javnom i privatnom sektoru.

Lice sa invaliditetom je lice koje ima dugoročno fizičko, mentalno, intelektualno ili senzorno oštećenje, koja u sadejstvu sa različitim barijerama mogu otežati puno i efektivno učešće tog lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.

Grupa lica sa invaliditetom predstavlja više lica sa invaliditetom koji su u istoj situaciji, istovremeno izloženi diskriminaciji od strane istog lica, kao i više lica sa invaliditetom izloženi istom obliku diskriminacije od strane istog lica u različitim situacijama.

Načela

Član 3

Ovaj zakon se zasniva na sljedećim načelima:

- 1) poštovanje ljudskih prava i dostojanstvo;
- 2) ostvarivanje prava na donošenje sopstvenih odluka i samostalnost;
- 3) puno i efektivno učešće i uključenost u sve oblasti društvenog života;
- 4) uključivanje u sve procese u kojima se odlučuje o njegovim pravima i obavezama;
- 5) jednakost u ostvarivanju prava i obaveza sa drugim licima; i
- 6) poštovanje i uvažavanje različitosti u svim oblastima života.

Pojam diskriminacije po osnovu invaliditeta

Član 4

Diskriminacija po osnovu invaliditeta je svako pravno ili faktičko, neposredno ili posredno, namjerno ili nenamjerno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica sa invaliditetom u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na lica sa invaliditetom, zbog kojeg se licu sa invaliditetom otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i sloboda u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, sportskom, građanskom i drugim oblastima javnog i privatnog života.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i pozivanje, pomaganje, podsticanje ili podstrekavanje,

davanje instrukcija, uznemiravanje, kao i najavljena mogućnost da određeno lice ili grupa lica sa invaliditetom budu izloženi diskriminaciji.

Ne smatraju se diskriminacijom po osnovu invaliditeta propisi i uvođenje posebnih mjera koji su usmjereni na stvaranje uslova za jednako priznavanje, uživanje i ostvarivanje ljudskih prava i sloboda i postizanje stvarne ravnopravnosti lica sa invaliditetom sa drugim licima, kao i unapređenje poštovanja njihovog urođenog dostojanstva, ukoliko su ti propisi, odnosno uvođenje posebnih mjera objektivno opravdani zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna.

Pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju po osnovu invaliditeta ne oslobađa odgovornosti lica koje vrši diskriminaciju.

Propisi i posebne mjere

Član 5

Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), kao i druga pravna i fizička lica, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, dužni su da donose, odnosno uvode i sprovedu propise i posebne mjere, koji su usmjereni na stvaranje uslova za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštite lica sa invaliditetom, koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica.

Propisi i posebne mjere se donose, odnosno preduzimaju u oblasti: uređenja prostora i izgradnje objekata, informisanja, saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja, rada, zdravlja, socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja, kao i u drugim oblastima društvenog života u kojima postoje razlozi za njihovo donošenje, odnosno uvođenje u smislu stava 1 ovog člana.

Posebne mjere iz stava 1 ovog člana, primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.

Nadležnost Ministarstva

Član 6

Radi unapređenja prava lica sa invaliditetom i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima, organ državne uprave nadležan za poslove ljudskih i manjinskih prava (u daljem tekstu: Ministarstvo), vrši poslove koji se odnose na:

- 1) koordinaciju aktivnosti koje imaju za cilj zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima;
- 2) praćenje primjene međunarodnih dokumenata i konvencija, kao i usvojenih međunarodnih standarda za zaštitu lica sa invaliditetom, preduzimanje mjera za njihovu implementaciju u pravni sistem Crne Gore i praćenje poštovanja tih dokumenata;
- 3) pripremu strateškog dokumenta koji se odnosi na zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima (u daljem tekstu: Strategija), kao i praćenje sprovođenja Strategije;
- 4) pripremu godišnjeg izvještaja o sprovođenju Strategije, na osnovu izvještaja organa iz okvira njihove nadležnosti, i dostavljanje godišnjeg izvještaja Vladi Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada);
- 5) organizovanje istraživanja i analiza stanja u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;
- 6) pripremu izvještaja o ispunjavanju međunarodnih obaveza od strane Crne Gore u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;
- 7) saradnju sa lokalnom samoupravom u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;
- 8) uspostavljanje saradnje sa nevladinim organizacijama u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima;
- 9) eliminisanje stereotipa i predrasuda od licima sa invaliditetom, kao i štetnih radnji kojima se diskriminišu ova lica u svim oblastima života, uključujući i predrasude zasnovane na polu i uzrastu;
- 10) organizovanje edukacija i treninga za različite ciljne grupe u cilju podizanja nivoa svijesti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima;
- 11) pokretanje i sprovođenje kampanja za podizanje nivoa svijesti javnosti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima, uključujući rad sa djecom, od najranijeg uzrasta i kroz sve nivoe obrazovnog sistema;
- 12) podsticanje medija da promovišu prava i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom; i

13) druge poslove u skladu sa zakonom.

Izvještaje iz stava 1 tačka 4 ovog člana, organi su dužni da dostave Ministarstvu, najkasnije u roku od mjesec dana nakon isteka godine za koju se izvještaj priprema.

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 7

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Značenje izraza

Član 8

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

- 1) objekti u javnoj upotrebi su: objekti trgovačke, ugostiteljske i/ili turističke namjene; objekti u kojima se pružaju poštanske i telekomunikacione usluge, bankarske i druge finansijske usluge; objekti u kojima su smješteni državni organi, organi državne uprave, organi lokalne uprave i druga pravna lica koja, u okviru javnih ovlaštenja koja vrše, pružaju usluge građanima; vaspitne, obrazovne i zdravstvene ustanove, ustanove socijalne i dječije zaštite, muzeji i druge ustanove iz oblasti kulture; objekti namijenjeni sportu, rekreaciji i zabavi; vjerski objekti; aerodromske, željezničke i autobuske zgrade, pristaništa i drugi objekti saobraćajne infrastrukture koje koriste građani; objekti u kojima često borave lica sa invaliditetom; objekti u kojima se nalaze poslovne prostorije saveza, društava ili udruženja lica sa invaliditetom; ustanove za rehabilitaciju; ustanove za smještaj lica sa invaliditetom i sl;
- 2) prostori i površine javne namjene su: pješački trg, ulica, staza u parku, dječjem igralištu i na šetalištu; pješački prolaz, pasarela i pješački most; ulični prelaz i sl;
- 3) mobilijar za lica sa invaliditetom predstavlja tipski element privremenog karaktera, označen specijalnom oznakom za isključivu upotrebu od strane lica sa invaliditetom, a može biti: plažni mobilijar (platforme i rampe za pristup plažama i vodi, ležaljke za lica sa invaliditetom, lift za prenos lica sa invaliditetom) i ostali elementi privremenog montažno-demontažnog karaktera koji služe za pristup, kretanje i boravak lica sa invaliditetom u javnim objektima i javnim površinama (vertikalno podizne platforme, koso podizne platforme, pristupne rampe, oglasni pano sa oznakama na Brajevom pismu, oglasna tabla na Brajevom pismu, taktilne crte);
- 4) Brajevo pismo je reljefno pismo za lica s oštećenjem vida;
- 5) javni prevoz je prevoz u drumskom (gradskom, prigradskom, međumjesnom i međunarodnom), željezničkom, pomorskom i vazdušnom saobraćaju, u skladu sa posebnim zakonima kojima se uređuju uslovi za obavljanje, sigurnost i bezbjednost saobraćaja;
- 6) pomagala su različite vrste tehničko-tehnoloških i elektronskih uređaja, medicinsko-protektivne sprave i pomagala, obučeni psi vodiči i pomagači, i druge vrste savremenih predmeta i uređaja koji u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju samostalan život lica sa invaliditetom i smatraju se integralnim dijelom lica koje ih koristi;
- 7) medicinska pomagala su ortopedska, očna i tiftotehnička, slušna i pomagala za omogućavanje glasnog govora, stomatološka i ostala pomagala u skladu sa propisima kojima se reguliše zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje; i
- 8) univerzalni dizajn predstavlja oblikovanje proizvoda, okruženja, programa i usluga tako da mogu da ih koriste svi, u najvećoj mogućoj mjeri, bez potrebe za dodatnim adaptacijama ili specijalnim oblikovanjem za lica sa invaliditetom, što ne isključuje postojanje pomoćnih sredstava i pomagala za određene kategorije lica sa invaliditetom kad su im takva sredstva potrebna.

II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Govor mržnje i omalovažavanje

Član 9

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se govor mržnje i omalovažavanje lica sa invaliditetom.

Govor mržnje je svaki oblik izražavanja ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja kojima se širi, podstiče ili pravda diskriminacija, omalovažavanje, mržnja ili nasilje prema licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom, zbog njihovog ličnog svojstva, zasnovano na neprihvatanju različitosti i netoleranciji.

Omalovažavanje je doživljavanje lica sa invaliditetom kao manje vrijednih i manje sposobnih članova društva.

Diskriminacijom u smislu stava 1 ovog člana, smatra se i sprovođenje kampanja ili korišćenje terminologije koja širi, podstiče i pravda kršenje ljudskih prava i jednakosti lica sa invaliditetom, kao i omalovažavanje tih lica.

Grupisanje

Član 10

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se svako grupisanje koje je planirano, sistemsko ili kontinuirano izdvajanje lica ili grupe lica sa invaliditetom i njihovo spajanje u jednu ili više grupa u određenoj situaciji, kada se u istoj ili sličnoj situaciji to izdvajanje i spajanje ne vrši sa drugim licem ili grupom lica.

Diskriminacija u pristupu objektima i površinama u javnoj upotrebi

Član 11

Neobezbjeđivanje uslova za nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u objektima u javnoj upotrebi i u prostorima i površinama javne namjene licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa propisima kojima se propisuje uređenje prostora i izgradnja objekata, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Pristup objektu se obezbjeđuje na glavnom ulazu, ukoliko je to tehnički izvodljivo.

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i:

- 1) zauzimanje i korišćenje parking mjesta namijenjenih za parkiranje vozila obilježenih znakom pristupačnosti (za lica sa invaliditetom), u smislu zakona kojim se uređuje bezbjednost saobraćaja na putevima, od strane vozača čije vozilo nije obilježeno tim znakom; i
- 2) zauzimanje, korišćenje, upotreba i uništavanje mobilijara ili pristupačnih toaleta namijenjenih za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet.

Diskriminacija u pristupu informacijama i komunikacijama

Član 12

Nesprovođenje propisa, odnosno nepreduzimanje posebnih mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona, koji se odnose na traženje, primanje i širenje informacija namijenjenih javnosti, kao i dostupnost informacija na internetu i u drugim medijima, u pristupačnoj formi licima sa invaliditetom, u skladu sa propisima iz oblasti informisanja i elektronskih komunikacija, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Organi su dužni da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene.

Diskriminacija u pristupu javnom prevozu

Član 13

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u pristupu javnom prevozu smatra se:

- 1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje korišćenja i ulaska u sredstva javnog prevoza, kao i nepreduzimanje i nesprovođenje propisanih mjera za obezbjeđivanje pristupačnosti sredstava javnog prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom, u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju i bezbjednost saobraćaja;
- 2) odbijanje da se preveze lice ili grupa lica sa invaliditetom, pružanje usluge prevoza licu ili grupi lica sa invaliditetom pod drukčijim i nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima se usluga prevoza pruža drugim korisnicima u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju; i
- 3) nedostupnost informacija na autobuskim i željezničkim stanicama i stajalištima, aerodromima, lukama i pristaništima pomorske i unutrašnje plovidbe licu ili grupi lica sa invaliditetom u skladu sa zakonima kojima se uređuju obligacioni odnosi i osnovi svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju, prevoz u drumskom saobraćaju, sigurnost pomorske plovidbe i ugovorni odnosi u željezničkom saobraćaju.

Diskriminacija u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga

Član 14

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga smatra se:

- 1) odbijanje, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja dobara i usluga;
- 2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja dobara i usluga nepoštovanjem principa univerzalnog dizajna, osim ako bi pružanje dobra i usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica;
- 3) pružanje dobara i usluga pod drukčijim i nepovoljnijim uslovima od onih pod kojima se dobro i usluga pruža drugim korisnicima, osim ako bi pružanje dobra i usluge ugrozilo život ili zdravlje lica sa invaliditetom ili drugog lica;
- 4) namjerno kašnjenje ili odlaganje pružanja dobara i usluga, iako je lice ili grupa lica sa invaliditetom zatražila i ispunila uslove za blagovremeno pružanje dobara i usluga prije drugih lica; i
- 5) povećanje cijene javnih i privatnih dobara i usluga usljed uvećanih troškova neposredno proisteklih iz pružanja javnih i privatnih dobara i usluga licu ili grupi lica sa invaliditetom.

Diskriminacija u postupcima pred organima

Član 15

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u postupcima pred organima, smatra se:

- 1) utvrđivanje posebnih uslova za lica ili grupu lica sa invaliditetom u postupku pred organom, osim ako su ti uslovi opravdani iz razloga opšte, lične i imovinske bezbjednosti tih ili drugih lica;
- 2) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu ili grupi lica sa invaliditetom u postupku pred organima, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima;
- 3) vođenje upravnog, sudskog ili drugog postupka na način koji onemogućava ili otežava puno i efektivno učešće lica ili grupe lica sa invaliditetom u postupku i ostvarivanju njihovih prava;
- 4) nepreduzimanje, odnosno nesprovođenje propisa i posebnih mjera primjerenih invaliditetu u cilju obezbjeđivanja efektivnog učešća lica sa invaliditetom u pravnim postupcima pred organima; i
- 5) uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu ili grupi djece sa invaliditetom u postupku pred organom, u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava drugoj djeci.

Ograničavanje lične pokretljivosti

Član 16

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se ograničavanje lične pokretljivosti uskraćivanjem ili ograničavanjem dostupnosti kvalitetnih i savremenih pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje.

Dostupnost pomagala iz stava 1 ovog člana licu sa invaliditetom, pod drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom, zbog njegovog ličnog svojstva (pola, imovnog stanja, nacionalne pripadnosti i dr.) smatra se diskriminacijom lica sa invaliditetom po drugom osnovu, osim ako bi obezbjeđivanje takvog pomagala ugrozilo život ili zdravlje tog ili drugog lica.

Ograničavanje prava na samostalan život i život u zajednici

Član 17

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se ograničavanje prava na samostalan život i život u zajednici:

- 1) ograničavanjem izbora mjesta stanovanja licu sa invaliditetom time što prilikom prelaska iz jednog mjesta stanovanja u drugo može izgubiti pravo na stanovanje odgovarajućeg standarda u smislu zakona kojim se uređuje socijalno stanovanje, kao i podršku za život u zajednici, u skladu sa propisima kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita;
- 2) nesprovođenjem i nepreduzimanjem posebnih mjera na uspostavljanju i pružanju podrške za život u zajednici licima sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita; i
- 3) uskraćivanjem pružanja podrške za život u zajednici u mjeri u kojoj je objektivno utvrđeno da je ona potrebna za samostalan život lica sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita.

Ograničavanje slobode mišljenja i izražavanja

Član 18

Onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom ili grupi lica sa invaliditetom da izrazi sopstveno mišljenje, stav, ideje i ubjeđenja smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Diskriminacijom iz stava 1 ovog člana, smatra se i nesprovođenje propisa i nepreduzimanje posebnih mjera iz člana 5 ovog zakona, kojima se licu sa invaliditetom omogućava da izrazi sopstveno mišljenje, stav, ideje i ubjeđenja u sredstvima javnog informisanja, uključujući i davanje izjava za medije u formi koja je pristupačna tim licima.

Diskriminacija u oblasti privatnosti

Član 19

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti privatnosti smatra se:

- 1) povreda, odnosno miješanje u privatnost i porodični život lica sa invaliditetom; i
- 2) upotreba podataka o ličnosti, a naročito podataka vezanih za invaliditet, van namjene za koju su prikupljeni.

Diskriminacija u oblasti porodičnih odnosa

Član 20

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti porodičnih odnosa smatra se uskraćivanje ili ograničavanje prava djetetu sa invaliditetom da se njegovi roditelji brinu o njemu u istoj ili sličnoj situaciji u kojoj se to pravo ne uskraćuje ili ne ograničava djetetu bez invaliditeta.

Diskriminacija u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja

Član 21

Diskriminacijom po osnovu smetnje u razvoju, odnosno invaliditeta na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja, u smislu propisa iz oblasti obrazovanja i vaspitanja, smatra se:

- 1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom izbora obrazovnog programa i upisa i pristupa i boravka u obrazovno-vaspitanjskoj ustanovi, u skladu sa njegovim mogućnostima;
- 2) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu sa invaliditetom praćenja nastave i provjere znanja, kao i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima;
- 3) nepreduzimanje i nesprovođenje posebnih mjera iz člana 5 ovog zakona za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja, kao i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima, u skladu sa propisima iz oblasti obrazovanja i vaspitanja; i
- 4) isključivanje lica sa invaliditetom iz obrazovno-vaspitanjske ustanove kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci.

Diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja

Član 22

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja smatra se:

- 1) nezapošljavanje lica sa invaliditetom, koje ima jednake ili bolje kvalifikacije, stručne ili radne sposobnosti nego lice bez invaliditeta, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom;
- 2) ograničavanje pristupa zapošljavanju, samozapošljavanju ili profesiji, članstvu u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom;
- 3) propisivanje restriktivnijih pravila koja se odnose na rad i radne uslove, uključujući otpuštanje i zaradu za lica sa invaliditetom;
- 4) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera na prilagođavanju radnog mjesta i uslova za rad u skladu sa posebnim propisima, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom; i
- 5) propisivanje drugačijih i nepovoljnih uslova licu ili grupi lica sa invaliditetom za ostvarivanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa zakonima kojima se uređuje oblast rada i oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti zdravstvene zaštite

Član 23

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti zdravstvene zaštite u smislu propisa kojima se uređuje zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje, smatra se:

- 1) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera zdravstvene zaštite za rano otkrivanje, tretman, rehabilitaciju i rehabilitaciju smetnje u razvoju radi smanjenja stepena invaliditeta;
- 2) nepreduzimanje i nesprovođenje mjera zdravstvene zaštite za rano otkrivanje bolesti koja može prouzrokovati invaliditet i pravovremeno liječenje radi sprječavanja invaliditeta ili smanjenja stepena invaliditeta;
- 3) odbijanje pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 4) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 5) utvrđivanje posebnih uslova za lica sa invaliditetom u pogledu godina života prilikom pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije;
- 6) pružanje zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu ili grupi lica sa invaliditetom pod uslovima koji se ne traže za druga lica;
- 7) neblagovremeno pružanje zdravstvene zaštite i rehabilitacije licu sa invaliditetom, iako je to lice zatražilo i ispunilo uslove za blagovremeno pružanje zdravstvene zaštite, kao i davanje prednosti u pružanju zdravstvene zaštite i rehabilitacije drugim licima u odnosu na lica sa invaliditetom;
- 8) uskraćivanje, ograničavanje i neblagovremeno pružanje informacija o utvrđenom zdravstvenom stanju, preduzetim ili namjeravanim mjerama liječenja i rehabilitacije lica sa invaliditetom;
- 9) vršenje operativnog zahvata ili drugog medicinskog tretmana bez pisane saglasnosti lica sa invaliditetom kao pacijenta; i
- 10) uskraćivanje ili ograničavanje prava na zdravstveno i životno osiguranje licu ili grupi lica sa invaliditetom ako se ta prava ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima.

Diskriminacija u oblasti socijalne i dječje zaštite i adekvatnog životnog standarda

Član 24

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti socijalne i dječje zaštite i adekvatnog životnog standarda u smislu propisa kojima se uređuje socijalna i dječja zaštita, smatra se:

- 1) odbijanje, ograničavanje ili otežavanje pružanja socijalne i dječje zaštite djetetu i odraslom licu sa invaliditetom;
- 2) utvrđivanje nepovoljnijih uslova za pružanje socijalne i dječje zaštite djetetu i odraslom licu sa invaliditetom od uslova pod kojima se socijalna i dječja zaštita pruža drugim korisnicima; i
- 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na socijalno stanovanje u lokalnoj zajednici po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti političkog i javnog života

Član 25

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti političkog i javnog života smatra se:

- 1) uskraćivanje, ograničavanje ili otežavanje ostvarivanja prava na biračko pravo licu ili grupi lica sa invaliditetom u smislu propisa kojima se uređuje izbor odbornika i poslanika;
- 2) uskraćivanje prava na samostalno glasanje ili glasanje uz pomoć asistenta licu ili grupi lica sa invaliditetom, na zahtjev i po izboru lica ili grupe lica sa invaliditetom;
- 3) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje pristupa, kretanja, boravka i rada u prostorijama političkih partija;
- 4) uskraćivanje ili ograničavanje prava na kandidovanje, imenovanje i izbor na javnu funkciju licu sa invaliditetom ako se ta prava u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne ograničavaju drugim licima;
- 5) nepreduzimanje i nesprovođenje propisa i mjera organa iz člana 5 stav 1 ovog zakona za stvaranje uslova za puno i efektivno učešće lica sa invaliditetom u vršenju javnih funkcija;
- 6) odbijanje zahtjeva i utvrđivanje posebnih uslova za učlanjenje lica ili grupe lica sa invaliditetom u nevladine organizacije; i

- 7) uskraćivanje ili ograničavanje prava licu sa invaliditetom da bira i bude biran u organe upravljanja javnih ustanova, nevladinih organizacija i drugih institucija, kao i da efikasno obavlja dužnosti i javne funkcije na svim nivoima vlasti uz pomoć tehnologija za pomoć licima sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti kulture

Član 26

Nepristupačnost kulturnih dobara i aktivnosti licu ili grupi lica sa invaliditetom, onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje licu ili grupi lica sa invaliditetom da se bave kulturnim i umjetničkim radom, nesprovođenje propisa, odnosno nepreduzimanje posebnih mjera iz člana 5 stav 1 ovog zakona za podsticanje razvoja i korišćenja kulturnih, umjetničkih i intelektualnih potencijala lica ili grupe lica sa invaliditetom, u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast kulture, smatra se diskriminacijom po osnovu invaliditeta.

Diskriminacijom iz stava 1 ovog člana, smatra se i nepriznavanje kulturnog i jezičkog identiteta opštim ili pojedinačnim pravnim aktom, licu ili grupi lica sa invaliditetom, odnosno nepreduzimanje i nesprovođenje mjera za ostvarivanje tog identiteta u smislu propisa kojima se uređuje oblast kulture.

Diskriminacija u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme

Član 27

Diskriminacijom po osnovu invaliditeta u oblasti sporta, rekreacije i aktivnosti u slobodno vrijeme smatra se:

- 1) onemogućavanje, ograničavanje ili otežavanje učešća u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom;
- 2) nesprovođenje propisa i nepreduzimanje posebnih mjera iz člana 5 stav 1 ovog zakona, kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom; i
- 3) nesprovođenje propisa i nepreduzimanje posebnih mjera kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskraćivanje i ograničavanje tog prava, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje djeteta sa invaliditetom ili drugog lica.

III. INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 28

Inspeksijski nadzor u odnosu na diskriminaciju po osnovu invaliditeta, kao i diskriminaciju lica ili grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, u oblasti rada i zapošljavanja, zaštite na radu, zdravstvene i socijalne zaštite, obrazovanja, građevinarstva, saobraćaja, turizma i u drugim oblastima vrše inspekcije nadležne za te oblasti, u skladu sa zakonom.

Kad se u postupku inspeksijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, pored ovlašćenja propisanih zakonom kojim se uređuje inspeksijski nadzor, inspektor je ovlašćen da na zahtjev lica koje smatra da je diskriminisano po osnovu invaliditeta ili lica sa invaliditetom koje smatra da je diskriminisano po bilo kom osnovu, a koje je pokrenulo postupak za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda, u skladu sa zakonom kojim se uređuje zabrana diskriminacije, privremeno odloži izvršenje rješenja, drugog akta ili radnje subjekta nadzora, do donošenja pravosnažne odluke suda.

IV. KAZNE NE ODREDBE

Član 29

Novčanom kaznom od 10.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

- 1) izdvoji lice ili grupu lica sa invaliditetom i spoji ih u jednu ili više grupa u određenoj situaciji, kada se u istoj ili sličnoj situaciji to izdvajanje i spajanje ne vrši sa drugim licem ili grupom lica (član 10);
- 2) za lice sa invaliditetom ne obezbijedi natpis na Brajevom pismu u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene (član 12 stav 2);
- 3) poveća cijenu javnih i privatnih dobara i usluga uslijed uvećanih troškova neposredno proisteklih iz pružanja javnih i privatnih dobara i usluga licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 14 tačka 5);
- 4) uskrati ili ograniči dostupnost kvalitetnih i savremenih pomagala koja u najvećoj mogućoj mjeri omogućavaju ličnu pokretljivost lica sa invaliditetom (član 16 stav 1);
- 5) omogući dostupnost pomagala iz člana 16 stav 1 ovog zakona licu ili grupi lica sa invaliditetom pod

drukčijim ili nepovoljnijim uslovima od uslova pod kojima su ta pomagala dostupna drugim licima sa invaliditetom (član 16 stav 2);

- 6) onemogućiti, ograničiti ili otežati licu sa invaliditetom izbor obrazovnog programa i upis i pristup i boravak u obrazovno-vaspitnoj ustanovi, u skladu sa njegovim mogućnostima (član 21 stav 1 tačka 1);
- 7) onemogućiti, ograničiti ili otežati licu sa invaliditetom praćenje nastave i provjeru znanja i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 21 stav 1 tačka 2);
- 8) ne preduzme i ne sprovede mjere za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima (član 21 stav 1 tačka 3);
- 9) isključi iz obrazovno-vaspitne ustanove lice sa invaliditetom kad u istoj ili sličnoj situaciji tome ne podliježu njegovi vršnjaci (član 21 stav 1 tačka 4);
- 10) ne zaposli lice sa invaliditetom, iako ima jednake ili bolje kvalifikacije i stručne sposobnosti nego lice bez invaliditeta ili onemogućiti članstvo u organizaciji radnika ili poslodavaca licu sa invaliditetom ili mu da manje povoljne radne uslove (član 22 stav 1 tač. 1, 2 i 5);
- 11) ne preduzme i ne sprovede mjere zdravstvene zaštite za rano otkrivanje, tretman, rehabilitaciju i rehabilitaciju smetnje u razvoju radi smanjenja stepena invaliditeta (član 23 tačka 1);
- 12) onemogućiti, ograničiti ili otežati učešće u sportskim i rekreativnim aktivnostima, kao i drugim aktivnostima u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 27 stav 1 tačka 1);
- 13) ne preduzme mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost sportskih i rekreativnih aktivnosti, kao i aktivnosti u slobodno vrijeme licu ili grupi lica sa invaliditetom (član 27 stav 1 tačka 2); i
- 14) ne preduzme mjere kojima se obezbjeđuje dostupnost uslova za učešće u igri djetetu ili grupi djece sa invaliditetom, kao i uskrati i ograniči to pravo, osim ako bi učešće u ovim aktivnostima ugrozilo život ili zdravlje lica, odnosno djeteta sa invaliditetom ili drugog lica (član 27 stav 1 tačka 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu jedinice lokalne samouprave novčanom kaznom od 1.500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se preduzetnik novčanom kaznom od 5.000 eura do 6.000 eura.

Član 30

Novčanom kaznom od 150 eura do 2.000 eura kazniće se za prekršaj fizičko lice ako zauzme, koristi, upotrijebi i uništi mobilijar ili pristupačni toalet namijenjen za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene od strane lica koje nema invaliditet (član 11 stav 3 tačka 2).

Zaštitne mjere

Član 31

Za prekršaje iz čl. 29 i 30 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu ili mjeru upozorenja, izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) oduzimanje predmeta;
- 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti; i
- 3) javno objavljivanje odluke.

Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kada je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kada je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.

Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti kraće od 60 dana niti duže od šest mjeseci.

Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.

V. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Započeti postupci

Član 32

Postupci za zaštitu od diskriminacije po osnovu invaliditeta koji su započeti prije stupanja na snagu ovog zakona okončaće se po propisima koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako je to povoljnije za lice ili grupu lica sa invaliditetom, ili organizaciju lica sa invaliditetom.

Primjena

Član 33

Državni organi, organi državne uprave, organi jedinica lokalne samouprave, javna preduzeća i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja dužni su da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u skladu sa članom 12 stav 2 ovog zakona, u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Prestanak važenja

Član 34

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Službeni list CG", broj 39/11).

Stupanje na snagu

Član 35

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".